
Başvuru Numarası	: -- (Resen inceleme)
Toplantı Tarihi / Sayısı	: 22.09.2020 / 136
Karar Numarası	: 2020 / 198
Başvuran	: -- (Resen inceleme-)
Muhatap 1	: C. A.
Adres	: ...
Muhatap 2	: ... Radyo, Televizyon ve Dijital Yayıncılık Anonim Şirketi
Adres	: ...

I. RESEN İNCELEMENİN KONUSU

1. ... Radyo, Televizyon ve Dijital Yayıncılık Anonim Şirketi'ne ait T. ünvanlı haber ve kültür içerikli iletişim hizmeti sunan televizyon kanalının C.A. tarafından sunulan 23 Mart 2020 tarihli "G.B." isimli yayınında Covid-19 tedbirleri kapsamında uzaktan öğretim ile Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Televizyonu üzerinden anlatılan ilk ders hakkında eleştiriler yapılırken başörtülü vatandaşlar aleyhine ayrımcılık yapılması.

II. RESEN İNCELEME SÜRECİ

2. ... Radyo, Televizyon ve Dijital Yayıncılık Anonim Şirketi'ne ait T. ünvanlı haber ve kültür içerikli iletişim hizmeti sunan televizyon kanalının 23 Mart 2020 tarihli "G. B." isimli yayınında programı sunan C.A., Covid-19 tedbirleri kapsamında uzaktan öğretim ile Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Televizyonu üzerinden anlatılan ilk ders hakkında, *"1. sınıflar için başlamış olan bir ders. Arkamda gördüğünüz öğretmen de türbanlı. Bunu yapmaları bence yanlış çünkü şu anda okullarda türbanlı öğretmen var mı? Var. Ama milyonlarca öğrenciye rol model olarak türbanlı öğretmeni vermek çok yanlış. Yani bana bunu öyle böyle özgürlük diye anlatmayın kardeşim. Öğretmenin görüntüsü türbanlı öğretmen değil. Yani imaj olarak. Var mı var, maalesef var ama bana göre yanlış ama var. Ama diyorum ya bu Milli Eğitim Bakanına bunu yapmaları mümkün değil kardeşim. O kafa yapamaz bunu. Şimdi buraya niye onu koyuyorsun? Bak oradan bile yapıyorlar. Sonra eleştiri diyorlar. Eleştireceğim tabi kardeşim. İlkokul 1. sınıfların tamamına türbanlı öğretmeni olan var olmayan var, hiç türbanlı öğretmen görmemiş olan var, görmüş olan var. Ama sen ilk gün başlıyorsun ve imaj olarak türbanlı öğretmenle başlamak kadar facia bir şey olamaz. Burada yapmayın bari."* şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

3. Kurumumuza konu ile ilgili ilk başvuru 23.03.2020 tarihinde kimlik bilgilerinin gizli kalması koşulu ile gerçek kişi T.E. tarafından yapılmıştır. T.E. tarafından yapılan başvuruda kamuoyuna yansıyan ifadelerin "EBA üzerinden ders anlatan öğretmenin şahsıyla sınırlı kalmayan" ve "telafisi güç ve imkansız zararların doğması ihtimali bulunan" bir hadise olduğu gerekçesi ile Kurumumuzdan resen inceleme başlatılması talebinde bulunulmuştur.

4. Kurumumuza E.B. Sendikası tarafından yapılan 24.03.2020 tarihli başvuruda ise; C.A.'nın 23.03.2020 tarihinde T. isimli ulusal yayın yapan kanalda başörtülü öğretmenler aleyhine sarf etmiş olduğu sözlerin ayrımcılık yasağının ihlal ettiği, ülke çapında yapılan

yayının Müslüman kitlenin hissiyatına zarar verdiği, dini değerleri aşağıladığı iddia edilerek Kurul tarafından takdir edilecek sair sebeplerle idari para cezası ile tecziye edilmesi ve kararın kamuoyuna duyurulması talebinde bulunulmuştur.

5. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 31.03.2020 tarihli toplantısında, 120/1 numaralı karar ile C.A.'nın ayrımcı söylemleri ile ilgili resen inceleme yapılması hususu görüşülmüştür. Kurumumuza yapılan müracaatlar da dikkate alınarak hem T. televizyonu hem de C.A. hakkında resen inceleme başlatılmasına, C.A. yönünden Harun Mertoğlu'nun karşı oyuyla, oy çokluğu ile karar verilmiştir.

6. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 17'nci maddesinin 6'ncı fıkrası "*insan hakları ve ayrımcılık yasağı ihlallerine ilişkin resen yapılan incelemeler için ihlal mağdurunun şahsen belirlenebilir olduğu durumlarda kendisinin veya kanuni temsilcisinin açık rızası alınması şarttır.*" düzenlemesine yer vermektedir. Her ne kadar konu, "EBA üzerinden ders anlatan öğretmenin şahsıyla sınırlı kalmayan" bir konu olsa da doğrudan ilgilendirmesi nedeniyle ilgili yayında başörtülü olarak dersi anlatan B.S. İlkokulu öğretmeni Ö.Ö.'nün resen inceleme yapılmasına ilişkin açık rızası alınmıştır.

7. Bilahare C.A.'nın "G. B." programındaki açıklamalarına ilişkin başlatılan resen inceleme hakkında ihlal iddiasına muhatap ... Radyo, Televizyon ve Dijital Yayıncılık Anonim Şirketi'nin yayıncısı olduğu T. televizyonundan 08.04.2020 tarih ve 547 sayılı yazı ile yazılı görüş talep edilmiştir. Muhatap yazılı görüşünde; haber ve kültür kanalı olan T. televizyonunun hiçbir felsefi tercihi, dini inancı, siyasal tavrı aşağılaması, hakaret etmesi ve buna izin vermesinin mümkün olmadığını; programda eleştiri konusu yapılanın Milli Eğitim Bakanlığı'nın politikası olduğunu; yayın görsel olarak incelendiğinde öğretmenin görüntüsüne ve ismine yer verilmediğini; inanca ve geleneğe bağlı bir yaşam ve/veya giyim tarzının ya da inanın eleştiri tarzı yapılmadığını; yapılan açıklamada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan tercihin laiklik, din ve vicdan hürriyetini tanıyan bir ülkede tek bir dinin sembolünün rol model olarak gösterilmesinin eleştirildiğini; düşünce özgürlüğünün kişinin hiçbir baskı ve etki altında kalmadan kendi düşüncelerini açıklayabilmesi ve özgürce yayabilmesi olduğunu; düşünce özgürlüğünün düşünceyi iletme biçimlerini de koruma altına aldığını; bu nedenle ayrımcılık suçlamasının kabul edilebilir olmadığını ifade etmiştir.

8. Muhatap C.A.'dan 08.04.2020 tarihinde 548 sayılı yazı ile yazılı görüş talebinde bulunulmuş; ancak herhangi bir görüş Kurumumuza sunulmamıştır.

9. Kurumumuza resen inceleme talebinde bulunan T.E.'den 11.05.2020 tarih, 806 sayılı yazı ile 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yazılı görüş talebinde bulunulmuş; ancak herhangi bir görüş Kurumumuza sunulmamıştır.

10. Muhatap ... Radyo, Televizyon ve Dijital Yayıncılık Anonim Şirketi'nin yayıncısı olduğu T. televizyonundan gönderilen yazılı görüş, 11.05.2020 tarihli ve 807 sayılı yazı ile E.B. Sendikası'na gönderilerek 6701 sayılı Kanunun 18'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca yazılı görüş talep edilmiştir.

11. E.B. Sendikası'ndan alınan 20.05.2020 tarihli yazılı görüşte; her ne kadar adı geçen şirket söz konusu fiili ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirdiğini belirtse de fiilin iki temel insan hakkı alanında aynı anda iki farklı ayrımcılığa sebebiyet verdiği, başörtüsünün evrensel bir dini sembol olarak algılanması nedeniyle inanca dayalı ayrımcılık oluşturduğu, şikayet olunan tarafından gerçekleştirilen eylemin başörtüsünün kadınlara mahsus bir eylem olması sebebiyle başörtülü kadınları hedef tutarak başörtülü kadınlar aleyhine ayrımcılık teşkil ettiği, muhatapın yazılı görüşte şikayet olunanın suç ve ayrımcılık içeren ifadelerini “laiklik ilkesi” adı altında meşrulaştırmak istediği, laiklik ve laikçilik kelimesinin anlamlarının farklı olduğu, bu sebeplerle dile getirilen görüşe itibar edilememesi gerektiği ifade edilmiştir.

12. Muhatap ... Radyo, Televizyon ve Dijital Yayıncılık Anonim Şirketi'nin yayıncı olduğu T. televizyonundan gönderilen görüş Ö.Ö.'ye 11.05.2020 tarihli ve 808 sayılı yazı ile gönderilmiştir.

13. Ö.Ö.'nün Kurumumuza göndermiş olduğu 25.06.2020 tarihli yazılı görüşünde; EBA TV üzerinden yaptığı dersin hemen akabinde gazeteci C.A.'nın yapmış olduğu açıklamanın kendisini ve kendisi nezdinde tüm eğitim camiasını üzdüğünü, bu sözleri inanç özgürlüğüne aykırı ve ayrımcı söylem olarak değerlendirdiğini, ifade özgürlüğünün sınırını aştığını, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personel “başörtüsü takamaz” şeklinde bir yönetmeliğin bulunmadığını, laikliğin bireyin değil devletin vasfı olduğunu, ayrımcılık içeren konuşmayı düşünce özgürlüğü adı altında savunulmasını haksızlık olarak değerlendirdiğini, kişiler üzerinden kurumları eleştirmenin basit bir yaklaşım olduğunu ifade etmiştir.

14. Diğer taraftan Milli Eğitim Bakanlığı tarafından C.A. hakkında suç duyurusunda bulunulmuş, suç duyurusu sonrası hazırlanan iddianamede C.A.'nın “halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama” suçundan 9 aydan 1 yıl 6 aya kadar hapsi istenmiş, İstanbul Asliye Ceza Mahkemesine gönderilen iddianame kabul edilmiştir.

15. Aynı şekilde Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından C.A.'nın G.B. Programında yaptığı yorumlar dolayısıyla kanal hakkında 6112 sayılı Kanun 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “*ırk, dil, din, cinsiyet, sınır, bölge, ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz*” ilkesinin ihlali nedeniyle 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan düzenleme gereği 25.881 Türk Lirası idari para cezası uygulanmasına, ihlale konu program yayınının taktiren beş kez durdurulmasına karar verilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

a. Düşünce Özgürlüğü ile İlgili Uluslararası ve Ulusal Mevzuat

16. İnceleme konusu olay; düşünce (ifade), din ve vicdan özgürlüğü, ayrıca ayrımcılık yasağıyla ilgili olduğundan bu özgürlük ve yasakların yer aldığı uluslararası ve ulusal mevzuata bakmak gerekir. Ayrıca düşünce özgürlüğü haber, bilgi ve görüş alma ve verme özgürlüğünü de kapsadığından basın özgürlüğü de doğrudan düşünce özgürlüğü ile irtibatlıdır. Bu nedenle de çoğu zaman onun içinde değerlendirilir.

17. Düşünce özgürlüğüyle ilgili en önemli belge İnsan Hakları Evrensel Beyannamesidir. Bu Beyannamenin 19’uncu maddesi; *“Her ferdin fikir ve fikirlerini açıklamak hürriyetine hakkı vardır. Bu hak fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, memleket sınırları mevzubahis olmaksızın malumat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek veya yaymak hakkını içerir.”* hükmünü içerirken, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 10’uncu maddesinde de *“Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.”* yer almaktadır.

18. Benzeri hükümler T.C. Anayasası’nın “Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti” başlıklı 26’ncı maddesinde de yer almaktadır. Buna göre *“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim, veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.”*

19. Düşünce özgürlüğünün gelişmesine mahkeme içtihatlarının da rolü büyük olmuştur. Hatta denilebilir ki düşünce özgürlüğünün gelişmesi mahkeme içtihatları sayesinde olmuştur. Bunun en güzel örneğini de meşhur Handyside davası oluşturmaktadır. Handyside v. United Kingdom davasında AİHM, “Düşünceyi açıklama özgürlüğü, sadece hoşgörüyle karşılanan veya saldırgan olmayan ya da önemsiz görülen haber ve düşünceler değil, ayrıca devleti veya toplumun bir bölümünü sarsan veya rahatsız eden düşünceler için de geçerlidir.” kararını vermiştir.

20. ABD Yüksek Mahkemesi de verdiği kararlarda, düşünce özgürlüğünün etkin kullanımında önemli bir rol oynamıştır. Özellikle, geliştirdiği “yakın ve açık tehlike” kriterine bugün bile başvurulmaktadır. Demokratik ülkelerde, suç oluşturmayan düşünce açıklamasıyla suç oluşturan eylemin nasıl ayırt edileceği sorununa çözüm getirmeye çalışan bu ölçüte göre, düşünce açıklaması suç sayılan bir eyleme neden olmuyorsa hiçbir yaptırımla karşılaşmamalıdır. Var olan rejimi eleştirmek, onu beğenmediğini ve değişmesi gerektiğini söylemek, bu ölçüte göre yakın ve açık bir tehlike doğurmadığından suç oluşturmayacaktır.

21. Yine Mahkeme, ünlü Terminello v. Chicago kararında “Düşünce açıklaması bir huzursuzluk, kurulu düzen konusunda hoşnutsuzluk yarattığı, hatta kişileri kızgınlığa sürüklediği zaman amacına ulaşmış olur. Düşünce açıklaması çoğunlukla kışkırtıcı ve uyarıcıdır. Bir fikrin kabul edilmesi için çalışırken önyargılara saldıracıdır, dolayısıyla çok sarsıcı olabilir. Bu nedenle ciddi ve somut bir kötülüğün açık ve yakın tehlikesi kanıtlanmadıkça sansür ve ceza karşısında korunmuştur. (Terminiello v. Chicago 377 US 1 1949; (Eisan Ilal, "Düşünceleri Açıklama Özgürlüğü, Yıgınsal İletişim Araçları ve Anayasa Mahkemesi Kararları" Anayasa Yargısı, Ankara: 1987, s: 87’den alıntı.) sonucuna varmıştır.

22. Düşünce özgürlüğü konusunda AYM de AİHM içtihatlarına paralel kararlar vermiştir. Hatta bir kararında Handyside/ Birleşik Krallık kararına atıfla; *“İfade özgürlüğünün sözü edilen toplumsal ve bireysel işlevini yerine getirebilmesi için, AİHM’nin de ifade*

özgürlüğüne ilişkin kararlarında sıkça belirttiği gibi, sadece toplumun ve devletin olumlu, doğru ya da zararsız gördüğü “haber” ve “düşüncelerin” değil, devletin veya halkın bir bölümünün olumsuz ya da yanlış bulduğu, onları rahatsız eden haber ve düşüncelerin de serbestçe ifade edilebilmesi ve bireylerin bu ifadeler nedeniyle herhangi bir yaptırıma tabi tutulmayacağından emin olmaları gerekir. İfade özgürlüğü, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin temeli olup bu özgürlük olmaksızın “demokratik toplumdaki” bahsedilemez.” görüşünü benimsemiştir.

23. İfade özgürlüğü hakkında Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında “son derece tartışmalı ve kamusal önemi yüksek meselelere ilişkin düşünce açıklamaları söz konusu olduğunda ifade özgürlüğünün demokratik bir toplum için yaşamsal olduğu ve demokrasinin temel değerlerini teşkil ettiğinin akıldan çıkarılmamasını” vurgulamıştır. Aynı kararda AYM “Anayasa Mahkemesinin hiçbir şekilde içeriğine katılmadığı sözler de ifade özgürlüğü kapsamında kalabilir. Bir ifade ya da açıklamanın ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilirken söz konusu ifadelerin doğru ya da rahatsız edici olup olmadıkları belirleyici olmaz. Bu noktada kullanılan sözlerin doğru ya da kabule şayan olup olmadığının değil, terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek, övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde olmadığı değerlendirilmesi gerekmektedir.” diyerek ifade özgürlüğünün kapsamının belirlenmesinde kıstasları belirleyen önemli bir karar vermiştir (AYM, Zübeyde Füsün Üstel ve Diğerleri Başvurusu: 2018:17635, Karar Tarihi:26/7/2019).

24. Düşünceler arasında, faydalı-zararlı, iyi-kötü, düzene uyan-uymayan ayırımı yapmak da demokratik bir sistemde mümkün değildir. Zira bir demokraside düşünce özgürlüğü, yalnız kurulu düzene ve anayasaya uygun düşüncelerin değil, herkesin hakkıdır ancak her özgürlük gibi düşünce özgürlüğü de sınırsız değildir. Doktrinde ve mahkeme içtihatlarında ırksal ve etnik ayrımcılık, savaş yanlılığı ve kışkırtıcılığı durumunda bu özgürlüğün de sınırlanabileceği kabul edilmektedir. Bunların dışında hakaret, sövme ve iftira içeren, çocuk ve gençlerin ahlakını bozucu yayınların sınırlandırılmasının normal görülmesi, hatta gerekliliğinin kabul edilmesi, söz konusu eylemlerin düşünce açıklaması olmadığına dayandırılmaktadır. (Bülent Tanör, Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu, 2. Baskı, BDS Yayınları, 1991, s: 82.) Dolayısıyla bu tür eylemlerin sınırlandırılması düşünce özgürlüğünü zedelemeyecektir.

25. Buna paralel olarak AİHS’nin 10’uncu maddesinin ikinci fıkrasında düşünce ve ifade özgürlüğüne bazı sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamalar “Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.” şeklinde sıralanmıştır.

26. Anayasamızın düşünce özgürlüğünü düzenleyen 26. maddesinin 2. fıkrası da şu sınırlamaları getirmektedir. *Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyet'in temel ilkeleri ve Devletin ülkesi milletiyle bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret ve haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi maçlarıyla sınırlanabilir.*

27. Düşünce özgürlüğünün kullanma aracı olan basın özgürlüğü de benzeri sınırlamalara tabidir. Anayasa Mahkemesi (AYM) basın özgürlüğünün sınırlarına ilişkin olarak; *“Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünü tamamlayan ve onun kullanılmasını sağlayan basın özgürlüğü de düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü gibi mutlak ve sınırsız değildir. Yukarıda belirtilen toplumsal işlevini yerine getirebilmesi için basının özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi de şarttır. Bu bağlamda geniş halk kitlelerinin düşünce ve kanaatleri üzerinde etki yapan ve onları harekete geçirebilen basının basın etik kurallarına uyması, bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek tutum ve davranışlardan kaçınması gerekir”* değerlendirmesinde bulunmuştur (AYM, Emin Aydın Başvurusu: 2013/2602, Karar tarihi:23/1/2014).

b. Din ve İnanç Özgürlüğüne İlişkin Uluslararası ve Ulusal Mevzuat

28. İnsanlık tarihinde istisnai bir yer tutan din ve inanç özgürlüğü de hemen hemen tüm uluslararası bildiri ve sözleşmelerde yer almıştır. Uluslararası alanda en önemli belge sayılan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 18. maddesi, şu hükmü getirmektedir. *“Her şahsın, fikir, vicdan ve din özgürlüğü hakkı vardır. Bu hak din ve kanaat değiştirme özgürlüğünü, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca, açık veya özel surette, öğretim, tatbikat, ibadet ve ayinlerle izhar etme özgürlüğünü içerir.”*

29. Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin 18'inci maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkralarında da şu hükümler yer almaktadır.

“1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olacaktır. Bu hak, herkesin istediği dine ya da inanca sahip olması ya da bunları benimsemesi özgürlüğünü ve herkesin aleni veya özel olarak bireysel ya da başkaları ile birlikte toplu olarak, kendi din ya da inancını ibadet, icra, bunun icaplarını yerine getirme ya da öğretme bakımından ortaya koyma özgürlüğünü de içerir.

2. Hiç kimse, kendi seçtiği bir din ya da inanca sahip olma ya da bunu benimseme özgürlüğünü zedeleyecek bir baskıya maruz bırakılamaz.

3. Bir kimsenin kendi dinini veya inançlarını ortaya koyma özgürlüğüne ancak yasalarla belirlenen ve kamu güvenliğini, düzenini, sağlığını, ahlakını ya da başkalarının temel hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli kısıtlamalar getirilebilir.”

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9'uncu maddesine göre de *“Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek*

başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir.

31. Din ve İnanç özgürlüğü Anayasa'nın 24'üncü maddesinde şu şekilde yer almıştır:

“Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.”

c. Ayrımcılık Yasağına İlişkin Uluslararası ve Ulusal Mevzuat

32. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 2. Maddesinde “Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir.” hükmünü,7. maddesi de “Herkes yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin yasanın korunmasından eşit olarak yararlanma hakkına sahiptir.” hükmü yer almaktadır.

33. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14'ncü maddesine göre ise “*Ayrımcılık yasağı Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.*”

34. Aynı şekilde BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin ayrımcılığa ilişkin 2. maddesinde de şu hüküm yer almaktadır. “*Bu Sözleşme'ye Taraf her Devlet kendi ülkesinde yaşayan ve yetkisi altında bulunan bütün bireylere ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da başka bir statü bakımından hiçbir ayırım gözetmeksizin bu Sözleşme'de tanınan hakları sağlamak ve bu haklara saygı göstermekle yükümlüdür.*

35. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10'uncu maddesi de “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...)* hükmünü içermektedir.

36. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” kenar başlıklı 3'üncü maddesi ise şöyledir:

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

37. Kanunun “ayrımcılık türleri” kenar başlıklı 4’üncü maddesinin 1’inci fıkrasında, ayrımcılık türleri “a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.” olarak sıralanmıştır.

38. Kanunun “ayrımcılık yasağının kapsamı” kenar başlıklı 5’inci maddesinin 1’inci fıkrasında: “Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.” hükmü yer almaktadır.

39. Kanunun 9’uncu maddesinin 1’inci fıkrasının (f) ve (g) bendlerinde, Kurumun, “insan hakları ihlallerini resen”, “ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” le görevli olduğu düzenlenmiştir.

40. Radyo Televizyon Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu’nun 8’inci maddesinin (b) bendi şu şekildedir: “Yayın hizmetleri; ırk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.”

IV. DEĞERLENDİRME

41. Görüldüğü gibi resen inceleme konusunu oluşturan olay din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğü (basın özgürlüğü) ve ayrımcılık yasağı açısından incelenmeyi gerekli kılmaktadır.

42. Zira, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin(AİHM) istikrarlı bir şekilde üzerinde durduğu gibi, ifade özgürlüğü demokratik bir toplumun belli başlı temellerinden birini, ilerlemesi için esas koşullarını ve her insanın gelişimi için temel şartı oluşturmaktadır. Ancak,

AİHS 10. maddenin 2. paragrafında yer alan ifadenin de ortaya koyduğu gibi, 10. maddenin 1. paragrafında yer alan hak ve özgürlüklerden yararlanan herkes, “görev ve sorumluluklar” üstlenmektedir. Bunların arasında dini görüş ve inançlar kapsamında diğer kimseleri gereksiz yere inciten ifadelerden mümkün olduğunca kaçınma zorunluluğu da bulunmaktadır. Bu durumda, bir ilke olarak, bazı demokratik toplumlarda, yasal amaçla orantılı olarak ortaya konan “formalite”, “koşul”, “kısıtlama” veya “cezanın”, dinen kutsal kabul edilen nesnelere karşı uygunsuz saldırıları yaptırıma tabi tutma ve engellemenin gerekli olduğu aşıkârdır (AİHM, Otto Preminger Enstitüsü, para.49). Böyle bir müdahalenin gerekliliğinin varlığının ve alanının değerlendirilmesinde ulusal makamlara belirli bir takdir hakkı payı tanınmaktadır. (AİHM, Otto Preminger Enstitüsü, para.50).

43. Demokratik bir toplumlarda düşünce özgürlüğü ne kadar vazgeçilmez bir öneme sahipse, din ve vicdan özgürlüğü de aynı şekilde vazgeçilmezdir. Din ve vicdan özgürlüğünün çoğulcu demokratik bir toplumun vazgeçilmez ögesi olduğu AİHM’in Kokkinakis/Yunanistan kararında şu şekilde belirtilmiştir:

“9’uncu maddede korunan düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, Sözleşme’deki anlamıyla demokratik toplumun temel taşlarından biridir. Bu özgürlük dini boyutuyla, inananların kimliklerini ve yaşam biçimlerini şekillendiren en önemli unsurlardan biri olmanın yanı sıra, aynı zamanda ateistler, agnostikler, septikler ve din karşısında kayıtsız kalanlar için de çok kıymetli bir değerdir. Yüzyıllar süren bir mücadele sonucunda, büyük bir bedelle kazanılan ve demokratik toplumun ayrılmaz bir unsuru olan çoğulculuk da bu özgürlüğe dayanmaktadır.” (AİHM, Kokkinakis/Yunanistan, 14307/88, 25/5/1993, para.31)

44. Gerek Anayasada gerek uluslararası sözleşmelerde bireylerin manevi iç dünyasını ilgilendiren boyutuyla (forum internum) din ve inanç özgürlüğü dokunulmaz bir hak olarak ve herhangi bir sınırlamaya konu olamayacak şekilde düzenlenmektedir. Bu hakkın içsel boyutu “çekirdek hak” olarak görülerek hiçbir şart ve koşulda dokunulamaz olarak kabul edilmektedir (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu’nun 2020/25 sayılı kararı, para. 25).

45. Din ve vicdan özgürlüğünün dışsal boyutu ise (forum e... ternum) kişinin dinini, inancını ve düşüncesini dışa vurma şeklidir. Bu boyutuyla din ve vicdan özgürlüğü; herkesin aleni veya özel olarak, bireysel ya da başkalarıyla birlikte toplu olarak, kendi din ya da inancını ibadet, icra, bunun icaplarını yerine getirme ya da öğretme bakımından ortaya koyma özgürlüğünü de içerir. Buna ek olarak, din ve inanç özgürlüğü; bir dini inanca sahip olma ya da olmama ve dinin gereklerini yerine getirme ya da getirmeme özgürlüğünü de ihtiva eder.(AİHM, Kokkinakis/Yunanistan, 14307/88, 25/5/1993, para.17)

46. Din veya inancın açığa vurulması Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesinin 22 No.lu Genel Yorumunda şu şekilde ifade edilmiştir:

“Din veya inancı ortaya koyma özgürlüğü “bireysel ya da başkaları ile birlikte toplu olarak ve aleni veya özel olarak” kullanılabilir. Din veya inancı ortaya koyma özgürlüğü, tapınma, ibadet etme, kuralları uygulama, dinin veya inancın gereklerini öğrenme gibi geniş ölçüde birçok fiili kapsamaktadır. Tapınma kavramı inancı doğrudan açıklamaya yönelik ayinsel ve törensel eylemleri ve bu tip eylemlerin bir parçasını oluşturan ibadet yerleri inşa

etme, törensel objelerin kullanılması, sembollerin teşhiri ve tatillere ve dinlenme günlerine uyulmasını da içermektedir. Din veya inanca uygunluk veya din veya inancın gereklerinin uygulanması, sadece törenleri değil aynı zamanda, beslenme ile ilgili belirli âdetleri, belirli kıyafetlerin giyilmesini veya başörtüsü takılmasını, hayatın belirli aşamalarıyla ilgili törenlere katılmayı, özellikle belirli bir grubun kullandığı belirli bir dili konuşmayı da içerebilir. Ayrıca, belirli bir din veya inancın uygulanması ve öğretilmesi; belirli din gruplarının temel faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturan dini liderleri, rahipleri, din eğitimi verecek olan öğretmenleri seçme, seminerler düzenleme veya dini okullar açma, dini metinler ve dini yayınlar hazırlama ve dağıtma özgürlüğünü de kapsamaktadır.”

47. Din ve vicdan özgürlüğü hakkı kapsamında herkes dinin gereği olarak gördüğü “ibadet” ve “ayin” leri yapabilir, bu doğrultuda ayinsel obje kullanabilir ve semboller taşıyabilirler. Din ve inancın uygulanması dinin gereklerine göre başörtü takılmasını, o dine özgü kıyafetler giyilmesini, inanılan inancın geleneklerine uyulmasını, belirli bir dilin kullanılmasını kapsar. Bu bakımlardan, kadınların İslam dininin bir emri olduğu inancıyla başörtüsü takmasının, Anayasa'nın 24'üncü maddesinin olağan anlamının kapsamında değerlendirilebilecek bir konu olduğunun kabul edilmesi gerekir.(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 2018/83 sayılı kararı, para.37)

48. Anayasa Mahkemesi Tuğba Arslan kararında din ve vicdan özgürlüğünü koruyan bu anlayışı şu şekilde açıklamıştır: "*Anayasa'da yer alan sınırlama sebepleri bulunmadıkça, farklılıkların bir arada yaşatılması, çoğunluğun ya da azınlığın hoşuna gitmese de çoğulculuğun bir gereğidir. Din ve vicdan özgürlüğünü koruyan üçüncü anlayış ise bireylerin din ve vicdan özgürlüğünün eşit düzeyde korunmasının teminatı olan laiklikten doğan tarafsızlıktır.*" (AYM, Tuğba Arslan Kararı, Para. 49, Başvuru Numarası: 2014/255, Karar Tarihi:25.06.2014)

49. Demokratik ülkelerde düşünce özgürlüğünün en önemli yansıması olan ve dördüncü kuvvet niteliğini taşıyan basın da haber alma, yorumlama ve haber verme hakkını kullanırken başkasının hak ve özgürlüklerine saygılı olmak durumundadır. Medya çalışanları düşünce ve ifade özgürlüğünün, hoşgörüsüzlük biçimini kışkırtan görüşleri, ayrımcılığın alenen kışkırtılmasını, aleni aşağılama ve karalama veya bir grup insanı dil, din, ırk, etnik köken ve benzeri sebeplerle hor gören ifadeleri içermediğini hatırd tutmalıdır. Yayın hizmetleri ulusal mevzuattaki düzenleme gereği ırk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefi düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.

50. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 12.02.2004 tarihli Medya ve Siyasi Tartışma Özgürlüğü Bildirisinde "*İfade özgürlüğünden yararlanmanın beraberinde görev ve sorumluluklar da getirdiğini bunların medya çalışanları tarafından hatırd tutulması gerektiğini, bu özgürlük ile Sözleşme tarafından teminat altına alınmış başka hak, özgürlük ve temel çıkarlar arasında bir denge sağlamak amacıyla söz konusu ifade özgürlüğünde meşru olarak bazı kısıtlamalara gidileceğini hatırlatarak, siyasi tartışma özgürlüğünün; ırkçı*

fikirleri veya nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya herhangi bir hoşgörüsüzlük biçimini kışkırtan görüşleri içermediğini” vurgulamıştır.

51. Görüldüğü gibi ifade (düşünce) özgürlüğünün kullanılması, hiçbir sınır olmadan dileyen kişinin dilediğini dilediği şekilde söylemesi anlamına gelmemektedir. İfade özgürlüğünün kullanılması AİHS'nin 10'uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer aldığı üzere kişiye görev ve sorumluluklar da yüklemektedir. Bu görev ve sorumluluklar yayın yapan ve çok sayıda kişiye ulaşan gazeteciler söz konusu olduğunda daha da önem kazanmaktadır. Söz konusu görev ve sorumluluklar arasında dini görüş ve inançlar kapsamında diğer kimseleri gereksiz yere inciten ve dolayısıyla haklarını ihlal eden, herhangi bir kamusal tartışmaya katkıda bulunmayan ifadelerden mümkün olduğunca kaçınma zorunluluğu bulunmaktadır (AİHM, Otto Preminger Kararı, para. 49).

52. Resen incelemeye konu muhatap şirketin “kullanılan ifadelerle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan tercihin laiklik, din ve vicdan hürriyetini tanıyan bir ülkede tek bir dinin sembolünün rol model olarak gösterilmesinin eleştirildiği” şeklindeki cevabı konunun “laiklik ilkesi” açısından da incelenmesini gerekli kılmaktadır.

53. Laikliğin tarihsel gelişimi incelendiğinde, din olgusuna yönelik yaklaşım farklılıklarına bağlı olarak, kavramın iki farklı yorumu ve uygulamasının bulunduğu görülmektedir. Bunlardan, katı laiklik anlayışına göre din, bireyin sadece vicdanında yer bulan, bunun dışına çıkarak toplumsal ve kamusal alana kesinlikle yansımaması gereken bir olgudur. Laikliğin daha esnek ya da özgürlükçü yorumu ise dinin bireysel boyutunun yanında aynı zamanda toplumsal bir olgu olduğu tespitinden yola çıkmaktadır. Bu laiklik anlayışı, dini sadece bireyin iç dünyasına hapsedmemekte, onu bireysel ve kolektif kimliğin önemli bir unsuru olarak görmekte, toplumsal görünürlüğüne imkân tanımaktadır. Laik bir siyasal sistemde, dini konulardaki bireysel tercihler ve bunların şekillendirdiği yaşam tarzı devletin müdahalesi dışında ancak koruması altındadır. Bu anlamda laiklik ilkesi din ve vicdan özgürlüğünün güvencesidir (Bkz. AYM, E.2012/65, K.2012/128, K.T. 20/9/2012).

54. Dinler ve inançlar, mensuplarının yaşam biçimlerini, kimliklerini ve diğer insanlarla ilişkilerini etkiler. Din ve inanç yönünden toplumların çeşitlilik arz ettiği, toplumda farklı dinlerin, inançların ya da inançsızlıkların bulunduğu da tarihsel ve sosyolojik bir gerçekliktir. Bu nedenle, demokratik ve laik devletin temel amaçlarından biri, toplumsal çeşitliliği koruyarak, bireylerin sahip oldukları inançlarıyla barış içinde bir arada yaşayabilecekleri siyasal düzenleri inşa etmektir (Bkz. AYM, E.2012/65, K.2012/128, K.T. 20/9/2012).

55. Buna göre laik devlet, resmî bir dine sahip olmayan, din ve inançlar karşısında eşit mesafede duran, bireylerin dini inançlarını barış içerisinde serbestçe öğrenebilecekleri ve yaşayabilecekleri bir hukuki düzeni tesis eden, din ve vicdan hürriyetini güvence altına alan devlettir. Devletle dinin ayrılığı, din ve vicdan hürriyetinin bir gereği olmanın yanında, dinin siyasi müdahalelerden korunması ve bağımsızlığını sürdürmesi için de gereklidir (Bkz. AYM, E.2012/65, K.2012/128, K.T. 20/9/2012).

56. Bu anlamda laiklik, devlete negatif ve pozitif yükümlülükler yüklemektedir. Negatif yükümlülük, devletin bir dini ya da inancı resmî olarak benimsememesini ve bireylerin din ve vicdan hürriyetine zorunlu nedenler olmadıkça müdahale etmemesini gerektirmektedir. Pozitif yükümlülük ise devletin, din ve vicdan hürriyetinin önündeki engelleri kaldırması, kişilerin inandıkları gibi yaşayabileceği uygun bir ortamı ve bunun için gerekli imkânları sağlaması ödevini beraberinde getirmektedir. Laikliğin devlete yüklediği pozitif yükümlülüğün kaynağı, Anayasa'nın 5. ve 24. maddeleridir. Anayasa'nın 5. maddesine göre, Devletin, temel amaç ve görevlerinden biri "*kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.*" (Bkz. AYM Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § ...)

57. Demokratik ve laik devletin temel amaçlarından biri, toplumsal çeşitliliği koruyarak, bireylerin sahip oldukları inançlarıyla barış içinde bir arada yaşayabilecekleri siyasal düzenleri inşa etmektir (§ 53). Çoğulcu laiklik anlayışının kabul edildiği toplumlarda inanç, düşünce ve hayat tarzları birbirleriyle çatışan insanların barışçıl biraradalığını ve toplumda her türlü inancın kendisini ifade edebileceği çoğulcu bir ortamı sağlamak olanağı vardır. Bu olanaklar değerlendirilmeden çoğulculuğu ve toplumsal çeşitliliği toplumsal birliği tehdit eden bir unsur olarak görmek demokrasi ile bağdaşmayan monolitik bir toplum anlayışını doğurur. (Bkz. AYM Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § ...)

58. Anayasa'nın 26. maddesi bağlamında, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirilmemiş yalnızca ırkçılık, nefret söylemi, savaş propagandası, şiddete teşvik ve tahrik, ayaklanmaya çağrı veya terör eylemlerini haklı göstermek gibi bu özgürlüklerin sınır bölgeleri olan alanlarda Devlet otoritelerinin müdahalelerinde daha geniş bir takdir marjına sahip oldukları kabul edilmiştir (benzer yöndeki bir AİHM kararı için bkz. *Gözel ve Özer/Türkiye*, B. No: 43453/04, 31098/05, 6/7/2010 § 56). Bunların dışında hakaret, sövme, iftira, kin ve nefret içerikli, ayrıca çocuk ve gençlerin ahlakını bozucu yayınların sınırlandırılmasının normal görülmesi, hatta gerekliliğinin kabul edilmesi, söz konusu eylemlerin düşünce açıklaması olmadığına dayandırılmaktadır.

59. 2016 yılında yürürlüğe giren 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 5'inci maddesinin 1'inci fıkrası "Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz." şeklindedir.

60. 6701 sayılı Kanun ayrımcılık konusunda yeni ve özel düzenlemeler getiren bir kanun olup Türk Ceza Kanununda tanımlanan suç boyutlarına ulaşmayan ayrımcı fiil ve söylemleri de ayrımcılık yasağı ihlali olarak düzenlemektedir. Bu bağlamda, TIHEK Kanunu

açısından ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilebilmesi için fiilin kanun kapsamında insan hakları ve ayrımcılık yasağını ihlal edecek düzeyde olması yeterli olup ihlalin suç boyutuna ulaşmasına gerek bulunmamaktadır. Verilen idari para cezaları da ceza hukuku anlamında bir ceza niteliğinde değildir. İşlenen ayrımcılık yasağı ihlaliyle orantılı, hakkın özünü ortadan kaldırmayan cezalardır.

61. 5237 sayılı TCK'nın 216/3. maddesinde halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri kamu barışını bozmaya elverişli biçimde alenen aşağılamak suç olarak düzenlenmiştir. Buradaki dini değerlerden maksat, o inanışı temsil eden ve inananlarca dini kıymet atfedilen her türlü şeyi içermektedir. Madde metnindeki asıl hareket unsuru dini değerleri aşağılamaktır. Doktrinde aşağılamak “değer vermemek, önemsiz, anlamsız, gereksiz ve yararsızlığını belirterek kişilerdeki saygı ve güven duygularını sarsmak” olarak tanımlanmıştır. Bu aşağılamanın mutlaka alenen yapılması gerekir, aleniyet suçun kurucu unsurudur. Bu aşağılamanın kamu barışını bozmaya elverişli nitelikte olması gerekir. Kamu barışını bozmaya elverişli olmaktan maksat ise, aşağılama fiilinin bireylerin taşıdıkları, barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşadıklarına dair duyguyu zedelemesi veya zedeleme ihtimalinin somut biçimde ortaya konmasıdır. Görüldüğü gibi bu suç bir tehlike suçu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu suç bir tehlike suçu olup eylemin gerçekleştirilmesi ile halkın dini değerlerinin aşağılandığı duygusuna kapılması önemli değildir. Objektif olarak eylemin aşağılayıcı nitelikte olması yeterlidir. Fiilin basın yayın yoluyla haber verme sınırlarını aşarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar artırılır (TCK m.218).(Bkz. Yargıtay 18. Ceza Dairesi 2018/3616 E., 2019/598 K.)

62. Somut olay bu bağlamda değerlendirildiğinde, ihlal iddiasına muhatap ... Radyo, Televizyon ve Dijital Yayınçılık Anonim Şirketi'nin haber ve kültür kanalı olan T. televizyonunun hiçbir felsefi tercihi, dini inancı, siyasal tavrı aşağılaması, hakaret etmesi ve buna izin vermesinin mümkün olmadığını; programda eleştiri konusu yapılanın Milli Eğitim Bakanlığı'nın politikası olduğunu; yayın görsel olarak incelendiğinde öğretmenin görüntüsüne ve ismine yer verilmediğini; inanca ve geleneğe bağlı bir yaşam ve/veya giyim tarzının ya da inanışın eleştiri tarzı yapılmadığını; yapılan açıklamada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan tercihin laiklik, din ve vicdan hürriyetini tanıyan bir ülkede tek bir dinin sembolünün rol model olarak gösterilmesinin eleştirildiğini; düşünce özgürlüğünün kişinin hiçbir baskı ve etki altında kalmadan kendi düşüncelerini açıklayabilmesi ve özgürce yayabilmesi olduğunu; düşünce özgürlüğünün düşünceyi iletme biçimlerini de koruma altına aldığını; bu nedenle ayrımcılık suçlamasının kabul edilebilir olmadığını ifade etmiştir. Bu cevaba karşı E.B. Sendikası sunduğu yazılı görüşte; her ne kadar adı geçen şirket söz konusu fiili ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirdiğini belirtse de fiilin iki temel insan hakkı alanında aynı anda iki farklı ayrımcılığa sebebiyet verdiği, başörtüsünün evrensel bir dini sembol olarak algılanması nedeniyle inanca dayalı ayrımcılık oluşturduğu, şikayet olunan tarafından gerçekleştirilen eylemin başörtüsünün kadınlara mahsus bir eylem olması sebebiyle başörtülü kadınları hedef tutarak başörtülü kadınlar aleyhine ayrımcılık teşkil ettiği, muhatabın yazılı görüşte şikayet olunanın suç ve ayrımcılık içeren ifadelerini “laiklik ilkesi” adı altında meşrulaştırmak istediği, laiklik ve laikçilik kelimesinin anlamlarının farklı olduğu,

bu sebeplerle dile getirilen görüşe itibar edilememesi gerektiği ifade edilmiştir. Ö.Ö. ise; EBA TV üzerinden yaptığı dersin hemen akabinde gazeteci C.A.’nın yapmış olduğu açıklamanın kendisini ve kendisi nezdinde tüm eğitim camiasını üzdüğünü, bu sözleri inanç özgürlüğüne aykırı ve ayrımcı söylem olarak değerlendirdiğini, ifade özgürlüğünün sınırını aştığını, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personel “başörtüsü takamaz” şeklinde bir yönetmeliğin bulunmadığını, laikliğin bireyin değil devletin vasfı olduğunu, ayrımcılık içeren konuşmayı düşünce özgürlüğü adı altında savunulmasını haksızlık olarak değerlendirdiğini, kişiler üzerinden kurumları eleştirmenin basit bir yaklaşım olduğunu ifade etmiştir.

63. Maddi vakıa açısından bakıldığında, her ne kadar verilen cevapta yayın görselinde öğretmenin görüntüsüne ve ismine yer verilmediği söylene de haberin bütününde arka planında görselin geçtiği ve “*Arkamda gördüğünüz öğretmen de türbanlı!*” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Yapılan eleştiri esnasında belli bir türbanlı öğretmen gösterildiği, en azından öyle varsayıldığı açıktır. Kaldı ki başörtülü öğretmenin gösterilip gösterilmemesi de önemli değildir. Çünkü sarf edilen ifadelerin, kast edilenin başörtülü öğretmene yönelik olduğu açıkça ortadadır. Keza, aynı günkü eğitim programında başörtüsü olmayan öğretmenin de ders verdiği bir gerçektir. Eleştiri Milli Eğitim Bakanlığı’nın eğitim politikasına yönelik olsa da *-ki, Milli Eğitim Bakanlığı uygulaması ayrımcılık içermiyor-*, bu eleştiri ayrımcılık yasağını ihlal eder boyutlara ulaşmış, dini bir gereklilik ve değer olan başörtüsü aşağılanmış, başı açık öğretmenlere nispetle başörtülü öğretmenlerin rol model olarak öğrencilere sunulamayacağı ileri sürülerek bu durum bir facia olarak nitelendirilmiştir. Özellikle bu “*facia*” kelimesi, başörtüsünü ve başörtülülere tamamen ötekileştirmeye yönelik nefret söylemi niteliği taşımaktadır.

64. Muhatap Şirketin yapılan eleştirinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan tercihin laiklik, din ve vicdan hürriyetini tanıyan bir ülkede tek bir dinin sembolünün rol model olarak gösterilmesinin eleştirilmesi olduğuna dair cevabı kabul edilebilecek durumda değildir. Zira başı açık ve başı örtülü iki öğretmen aynı eğitim programında yer aldığı gibi başı açık öğretmenlerin sayısı başı örtülülerden de kat kat fazladır. Buna rağmen, “*milyonlarca öğrenciye rol model olarak türbanlı öğretmeni vermek çok yanlış.*”, “*Öğretmenin görüntüsü türbanlı öğretmen değil. Yani imaj olarak.*”, “*imaj olarak türbanlı öğretmenle başlamak kadar facia bir şey olamaz.*” ibareleri dinin gereği addedilen bir kıyafeti ve bu kıyafeti kullanan kişileri aşağılayıcı ve ayrımcı ifadeler olup türbanın (başörtüsü) öğretmenlik gibi şerefli bir meslekle bağdaşmadığını, dini inancı gereği başörtüsü takan kişilerin başı açık kişilerle rol modellik açısından aynı düzeyde olamayacağını, nesillere örnek olarak gösterilemeyeceğini ifade etmektedir. Bu düşünceye göre çocuklar için en büyük ve değerli rol model olan başörtülü tüm annelerin de başörtülerini çıkartmak gerekecektir.

65. Diğer yandan başörtüsü, Türkiye nüfusunun tamamına yakınının mensup olduğu İslam dininin bir gereği olarak kabul edildiği gibi, milletin binlerce yıllık geçmişindeki rol model kadınlar başörtülü kadınlardır. Anadolu’ya adını veren analar, İstiklal harbinde düşmana karşı verdikleri mücadelede rol model olarak öne çıkan Nene Hatun, Kara Fatma, Şerife Bacı gibi kadınlar başörtülü kadınlardır. Bu yüzden, sadece başı açık olan öğretmenleri rol modellğe layık görmek; anneleri, ablaları ve akrabaları başörtülü olan milyonlarca çocuğu

onlardan ayırmayı da gerekli kılacaktır. Dolayısıyla bu denli yanlış düşüncenin demokrasilerde hala dillendirilmesi kabul edilecek bir durum olmasa gerek. Çünkü başı açık öğretmen ne kadar rol modelse inancı gereği başörtülü olan öğretmenler de o kadar rol modeldir.

66. Yapılan açıklama, inancı gereği başörtüsü/türban takan büyük halk grubunu hedef almış, İslam dininin bir gereği olarak başörtüsü takmanın şerefli bir meslek olan öğretmenlikle bağdaşmadığı ileri sürülerek toplumda infial oluşturmuş, karşıt ayrımcılık içeren yayınların yapılmasına neden olmuştur. Kullanılan ifadeler kamu barışını bozmaya elverişli nitelikte olup dersi anlatan türbanlı öğretmenin şahsında tüm eğitim camiasını ve başörtüsünü dini bir gereklilik olarak gören milletin kahir ekseriyetini derinden yaralamıştır. Kamuoyunda büyük bir infiale neden olmuş, medyada büyük tepkilere neden olmuş, toplumun huzur ve sükununu bozmuştur. Zira 12 Eylül 1980 darbesinden sonraki 28 Şubat 1997 post modern darbesini de içine alan süreçte Türkiye’de başörtüsü yasağı dolayısıyla büyük toplumsal travmalar ve mücadeleler yaşanmıştır. Söz konusu ayrımcı söylem nefret duygularını da besleyen bir söylemdir. Eğer aynı açıklama Avrupa’da yapılmış olsa, İslam karşıtlığı olarak değerlendirilebilecek bir açıklamadır. Kamuda başörtüsü yasağı, 8 Ekim 2013 tarihinde kaldırılarak bir sorun alanı olmaktan çıkarılmıştır. Bu yasağa geri dönüşe yol açacak dinsel hoşgörüsüzlük içeren ifade ve yayınların etkisiyle zaman zaman ülke içerisinde kadınların başörtülerinin fiili saldırıyla başlarından çekilip çıkarılması olaylarına veya başörtüsü dolayısıyla istihdamda ayrımcı uygulamalara şahit olunmaktadır. Bu nedenle de bu tip yayınlar kamuoyunda büyük tepkilere neden olmaktadır. Yapılan eleştiri esnasında kullanılan halkın büyük bölümünün kullandığı başörtüsünü ve başörtüsü takan öğretmenleri aşağılayan ayrımcı ifadelerin kullanılmasında makul ve nesnel bir temel olmadığı ve başkalarının hak ve özgürlüklerini tehdit ettiği gibi bu konudaki tarihsel geçmiş dikkate alındığında toplumsal çatışma ve gerilimlerin kaynağı olduğu açıktır.

67. Televizyon programında açıklanan ifadeler değerlendirildiğinde; görsel ve işitsel medya aracılığıyla iletişim ve kültür hizmeti verilirken haber verme sınırlarını aşan dinsel hoşgörüsüzlük temelli nefret biçimlerini yayan ve teşvik eden ayrımcı ifade biçimleri kullanılmıştır. Bir gazeteci tarafından toplumun tüm kesimini ilgilendiren eğitim konusu hakkında yapılan eleştiriler ve değerlendirmelerle sınırlı kalmamış, ayrımcılık boyutuna ulaşmıştır. Dolayısıyla iletişim ve eğitim-öğretim alanında din ve inanç temelli ayrımcılık yapıldığı görülmektedir. Bu ayrımcı ifadelerin laiklik ilkesi çerçevesinde de haklı görülmesi mümkün değildir. Zira otoriter devlet laikliği dışındaki demokratik laiklik, iddia edilenin aksine din ve inanç özgürlüğü önündeki engelleri kaldırarak herkesin inandığı gibi giyinmesini, ibadet etmesini ve yaşamasını temin eden laiklik olarak anlaşılmaktadır.

68. Demokratik toplumun gerekleriyle bağdaşmayan ve çoğulcu yapısını, başkalarının haklarını ve kamu düzenini tehdit eden bu ayrımcı ifadeler 6701 sayılı Kanunun 3. maddesi 2. fıkrası uyarınca, iletişim hizmeti sunulurken yapılan, inanç ve cinsiyet temelli çoklu ayrımcılık olduğundan ifade özgürlüğünün kullanımı olarak değerlendirilememektedir.

69. Ayrıca, inancı gereği örtünen kadınların kıyafetlerine yönelik söylem ve ayrımcı fiillerin yönetmelik değişiklikleriyle ortadan kaldırılamaması ve yaygın bir şekilde mütemadiyen devam etmesi nedeniyle kanuni bir düzenleme ile güvence altına alınması gerektiği kanaatine ulaşılmıştır.

IV. KARAR

Açıklanan mevzuat ve gerekçeler çerçevesinde;

1. Resen incelemeye konu olayda 6701 Sayılı Kanunun 3'üncü maddesinde güvence altına alınan AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. C. A. hakkında 15.000,00-TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

3. ... Radyo, Televizyon ve Dijital Yayıncılık Anonim Şirketi hakkında 15.000,00-TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

4. Kararın KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

5. Kararın taraflara TEBLİĞİNE,

6. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren en geç 15 gün içerisinde Ankara Sulh Ceza Mahkemelerinde yargı yoluna başvurulabileceğine,

22.09.2020 tarihinde, Dilek ERTÜRK ve Harun MERTOĞLU'nun karşıoyuyla, OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

Süleyman ARSLAN
Başkan

Mesut KINALI
İkinci Başkan

Can ESEN
Üye

Cemil KILIÇ
Üye

Dilek ERTÜRK
Üye

Halil KALABALIK
Üye

Harun MERTOĞLU
Üye

Hıdır YILDIRIM
Üye

Mehmet ALTUNTAŞ
Üye

Mehmet Emin GENÇ
Üye

Saffet BALIN
Üye

KARŞI OY GEREKÇESİ

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından C.A. hakkında suç duyurusunda bulunulmuş, suç duyurusu sonrası hazırlanan iddianamede C.A.'nın "halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama" suçundan 9 aydan 1 yıl 6 aya kadar hapsi istenmiş, İstanbul Asliye Ceza Mahkemesine gönderilen iddianame kabul edilmiştir.

Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından C.A.'nın G.B. Programında yaptığı yorumlar dolayısıyla kanal hakkında 6112 sayılı Kanun 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "ırk, dil, din, cinsiyet, sınır, bölge, ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz" ilkesinin ihlali nedeniyle 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan düzenleme gereği 25.881 Türk Lirası idari para cezası uygulanmasına, ihlale konu program yayınının takdirenen beş kez durdurulmasına karar verilmiştir.

Muhataplar hakkında adli ve idari soruşturmanın yapılmış olması kurumun ihlal incelemesi yapmasına engel değildir. Kanun kapsamında hak ve hürriyetlerden yararlanmada yapılan herhangi bir hak ihlali veya ayrımcılık yasağı ihlali Kurumun görev alanındadır. Lakin söz konusu müzekkere adli ve idari soruşturmanın bir tekrarı niteliğindedir.

Somut olayda C.A.'nın televizyon programında yapmış olduğuaçıklamasında başörtülü bir öğretmenin rol model olamayacağı ifadesi yer almaktadır. Bu ifade ile sadece o ders için yayına çıkan başörtülü öğretmen değil aslında tüm başörtülü öğretmenler hedef alınarak bir açıklama yapılmıştır.

İfade özgürlüğünün kullanılması, hiçbir sınır olmadan dileyen kişinin dilediğini dilediği şekilde söylemesi anlamına gelmemektedir. İfade özgürlüğünün kullanılması AİHS'nin 10'uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer aldığı üzere kişiye görev ve sorumluluklar da yüklemektedir. Bu görev ve sorumluluklar yayın yapan ve çok sayıda kişiye ulaşan gazeteciler söz konusu olduğunda daha da önem kazanmaktadır. Söz konusu görev ve sorumluluklar arasında dini görüş ve inançlar kapsamında diğer kimseleri gereksiz yere inciten ve dolayısıyla haklarını ihlal eden, herhangi bir kamusal tartışmaya katkıda bulunmayan ifadelerden mümkün olduğunca kaçınma zorunluluğu bulunmaktadır.

Bir kişinin rol model olup olamayacağının başörtüsü takıp takmamasıyla bir ilgisi bulunmamaktadır. Bir gazetecinin yayın yaparken bir kişinin veya bir grup insanın cinsiyet, ırk, dil, inanç, etnik köken vs. gibi nitelik veya nitelikleri sebebiyle diğerlerinden üstün olduğu fikrini dile getirmekten kaçınması gerekir. Yayın esnasında dile getirilen değerlendirmelerin özellikle toplumca hassas olarak kabul edilen konular söz konusu olduğunda sorumlu bir şekilde yapılması gerekir. Bir başörtülü öğretmenin rol model olup olamayacağı değerlendirmesi topluma herhangi bir katkı sağlamayan, toplumsal yarar içermeyen değerlendirmelerdir. Nitekim başörtüsü, 8 Ekim 2013 tarihinde kamuda başörtüsü yasağı kaldırılarak bir sorun alanı olmaktan çıkarılmıştır.

Demokratik bir ülkede basın, kamuoyunda gündemde olan konular bakımından görüş oluşturmak için en iyi araçlardan biridir. Bununla beraber medya çalışanları düşünce ve ifade özgürlüğünün, hoşgörüsüzlük biçimini kışkırtan görüşleri, ayrımcılığın alenen kışkırtılmasını, aleni aşağılama ve karalama veya bir grup insanı dil, din, ırk, etnik köken ve benzeri sebeplerle hor gören ifadeleri içermediğini hatırda tutmalıdır. Yayın hizmetleri ulusal mevzuattaki düzenleme gereği ırk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.

Yukarıdaki değerlendirme ve tespitler evrensel nitelikteki temel ilkelerdir. Aynen iştirak ediyorum.

Bununla birlikte 6701 sayılı TIHEK kanunu çerçevesinde değerlendirildiğinde,

Ayrımcılığın temeli?

Ayrımcılığın türü?

Ayrımcılığın kapsamı? gibi soruların cevapları tespit edilememektedir.

Öte yandan, Y.A. Gazetesi yazarı A.İ.K., 25 Mart 2020 tarihinde "...!" başlıklı yazısında şu ifadelere yer vermiştir: "Milli Eğitim Bakanlığı'nın, çok kısa bir süre diliminde, evden eğitim için hazırladığı derslerde, karşı mahalle bir saatte üç karşı çıkış noktası buldu da.. Bizim için, o derslerde hiçbir itiraz edilecek yan yok muydu acaba. Her şey dört dörtlük müydü, bizim için?" diye, düşündüm. Hem kendimi sorgulamak için.. Hem dini hassasiyeti olan öğretmenlerimizi.. (...) EBA'da yayınlanan derslere şöyle bir bakayım" dedim.. Dersin konusu zaten neye hizmet ettiklerinin işaretçisi idi: "Bitkilerin yaşam döngüsü".. Dersin başlığı bile faul.. (...) Emin olun, göğüs dekoltesi, ojeli tırnaklarla anlatılan dersi bile, tolere eder hale gelmişiz.. Başörtülü öğretmenin bir gün önce topa tutulduğu bir Türkiye'de, hiçbir gereği yok iken, "göğüs dekolte bayan niye ders anlatıyor ki" demekten bile, kendimizi alıkoyuyoruz ama.. Ojeli tırnaklar bile, eleştiriyi dört dörtlük hakkediyor ama.. (...)"

Yine Y.A. Gazetesi yazarı A.D., 18 Nisan 2020 tarihli ve "...?" başlıklı yazısında şu ifadelere yer vermiştir: "Kadınlar vücutlarını örtünce, vücutları güneş görmeyince D vitamini alamıyorlarmış iyi başı açık olunca da, ya da aşırı güneşte derileri kavruluyor, yaşlanıyor, aşırı güneş kanser sebebi aynı zamanda, ya da başı açık olunca toz-toprak, ortamda uçuşan mikroplar saçlarının arasında yuvalanıyor, hastalık sebebi oluyor. (...) Geçen gün A.İ. yazdı, o "uzun tırnaklı, tırnakları boyalı öğretmen olunca ses yok" diye ters köşe yaptı bizim A.'yı. (...) şu tırnak boyası olan hanımlar nasıl gusül abdesti, ya da namaz abdesti alıyorlar. (...) Cenabet sözlükte "uzaklaşmak" mânasına gelir. Allah'tan uzaklaşır, şeytana yaklaşırsınız! Kimden uzaklaşıyor, bu halinizle kime yaklaşıyorsunuz siz karar verin. Ha! O şerrinden Allah'a sığındığımız adına hareket eden birileri "Men teşebbhe"yi unutturup, size "Helal"(!?), altına su geçirdiğini iddia ettikleri ojeler, makyaj malzemeleri şaraplar, şampanyalar hazırlayıp sunuyorlar.. Siz o halinizle Müslümanlara, onların çocuklarının arasında cenabet cenabet dolaşacak ve onlara akıl öğretecek, çağdaşlık dersi vereceksiniz, biz buna ses çıkartmayacağız öyle mi! (...)"

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 25 Ağustos 2020 tarihli toplantısında, Y.A. Gazetesi'nde yayınlanan söz konusu yazılarda başörtülü olmayan öğretmenleri, giyim kuşamları ve ojeli olmaları nedeniyle tahkir eden, onları saçlarına ve tırnaklarına mikroplar yuvalanan, hastalık taşıyan, Müslüman çocuklar arasında cenabet olarak dolaşan kişiler olarak tasvir eden ve bu öğretmenlerin Müslüman olmayan çocuklara akıl öğretemeyeceği yönündeki ayrımcı söylemler nedeniyle D. ve K. hakkında resen inceleme talebinde bulunmuş olmama karşın söz konusu talebim Kurul tarafından reddedilmiştir.

Kanaatimce her iki yayın organında yer alan her iki farklı söylem de tahkir edici, ötekileştirici bir üslup barındırmaktadır. Buna mukabil T. kanalı ve C.A. hakkında resen incelemede bulunulup bu yayın organı ve adı geçen gazeteci ile ilgili olarak ihlal var sonucuna vararak yaptırım kararı alınırken, diğer gazeteciler ve yayın organı ile ilgili olarak resen inceleme öneriminin red edilmesi ve konunun örtbas edilmeye çalışılması kurumumuzun ismindeki "eşitlik" ibaresine ve kurulun bağımsızlığına gölge düşürmektedir.

Kurumumuz, Ulusal İnsan Hakları Kurumu olarak Kanun ile üstlendiği görev ve yetkiler çerçevesinde, her türlü basın ve yayın organına eşit mesafede olmakla, başörtülü veya başörtüsüz tüm kadınların hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi ve onların herhangi bir ayrımcılığa uğramamalarının sağlanması ile yükümlüdür.

Yukarıda belirttiğim tüm bu gerekçelerle çoğunluk görüşüne iştirak etmiyorum.

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

KARŞI OY GEREKÇESİ

C.A. ve T. TV hakkında 23 Mart 2020 tarihinde sarf ettiği sözlerden ötürü Kurul tarafından resen inceleme kararı alınmıştır.

Kurumun görev alanı kapsamında kalmadığı, muhatabın ayrımcılık kokan nefret söyleminin ceza yargılamasının konusu olduğu gerekçesi ile bu incelemeye tarafımızdan karşı oy yazılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından C.A. hakkında suç duyurusunda bulunulmuş, hakkında "Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılamak" (5237 sayılı TCK madde 216/2) suçundan İstanbul Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. Kurumun bu davaya katılmasında yasal bir engel bulunmamaktadır. Hatta davaya müdahil olunmalıdır.

Radyo Televizyon Üst Kurulu T. TV'na "İrk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları

oluşturamaz” ilkesinin ihlali gerekçesi ile idari yaptırım uygulamıştır. (6112 sayılı Kanun madde 8/2, 32)

Muhataflar hakkında adli ve idari soruşturma yapılmış olması kurumun ihlal incelemesi yapmasına engel değildir. Kurum görevi adli veya idari soruşturma yapmak değil, hak ve hürriyetlerden yararlanmada her hangi bir ihlalin yapıp yapılmadığını ihlal edilen hak/hürriyet, ayrımcılık temeli, ayrımcılık türü ve ayrımcılığın kapsamını belirleyerek ortaya koymaktır.

6701 sayılı kanun kapsamında ayrımcılık yasağının ihlali yapıldığı kararı verildiğinde en yalın şekli ile aşağıdaki cümlenin kurulabilmesi gerekir.

“.....’nin.....hakkından/hürriyetinden yararlanmasıtemeline dayalı ayrımcılığa uğramıştır.”

Eldeki incelemede “ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü” AİHM ve AYM kararları başta olmak üzere diğer ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde ele alınmıştır. Ki bu değerlendirmelere katılmamak mümkün değil.

Ancak bu haklardan yararlanılmasında kime, hangi temelde nasıl bir ayrımcılık yapıldığı anlaşılamamıştır.

Bu sebeplerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi